

Forord

Utgangspunktet for denne boka er ein fødselsdag. 9. april 2022 fyller komponist og professor Magnar Åm 70 år, og det vil venner og kollegaer markere gjennom dette skriftet. Boka er ingen biografi over Magnar Åm, sjølv om ein minimal biografi og ei fyldig verkleste finst mellom desse permanente. Derimot vil lesaren finne ei rekkje artiklar om tema Magnar har arbeidd med, og som ligg i forlenginga av hans eigne arbeid. Her er arbeid om verksemda hans som komponist, kordirigent, komposisjonslærer, kulturaktør og inspirator. Og her er artiklar som tek nokre av perspektiva hans vidare, inn i litteraturens spenning mellom togn og tale, i improvisasjonskunsten og kulturelle krysningar.

Med ein kanskje sliten talemåte kunne ein seie at Magnar Åm har blitt ei sjølvstendig og karakteristisk stemme i norsk musikkliv, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Det kan også oppfattast heilt bokstaveleg; som kordirigent syng Magnar ofte med ei av stemmene på vanskelege punkt, og han syng både bass og tenor – og alt og sopran som ein driven kontratenor. Men uansett kvar han er i registeret, er det lett å kjenne han att, stemma er Magnars, med ei bibelsk vending.

Svært mykje av det han driv med, kan fangast inn i det å finne si stemme. Som i koret, blir stemma til i samklang med andre stemmer. Å finne si stemme, musikalsk og som livsprosjekt, er alltid å svare på andre stemmer, lytte til kva og korleis dei syng, for så å svare på ein måte som både tek vare på dialogen og samstundes skaper noko nytt. Dette er både eit musikalsk prosjekt, eit pedagogisk prosjekt og eit livsprosjekt, der den moderne, fritonale komponisten har eit sterkt ynske om å gjere noko nytt, noko ukjent, noko som bryt med tradisjonen, men som også endrar han.

Det dialogiske ved prosjektet viser seg også på ein annan måte. Musikken blir skapt av komponisten, men blir ikkje til utan to andre aktørar, nemleg muskarane og publikum. Dei har sine stemmer, og musikken blir fullbyrda gjennom oppføringa og lyttinga. Hos Magnar Åm finst det ei genuin interesse for korleis nettopp desse muskarane, desse stemmene, vil få musikken til å klinga, men også kva det vil skape hos tilhøyrarane,

som aldri har høyr det før. Vi siterer frå talen Asbjørn Schaatun heldt i høve tildelinga av Nordheimprisen i 2009:

Han er en modig komponist som våger å dvele, ikke via den moderne dveling som teknologien byr på, hvor mønstre lagres i bit-form og gjentas i det uendelige – men ekte dveling som har å gjøre med å bringe publikum i kontakt, via lydlige tilstander som stadig er i forandring – i intelligent gjentakelse, vil jeg kalle det – bringe publikum i kontakt med kroppslige og mentale tilstander, som bokstavelig talt åpner opp for refleksjon, ettertanke og kontemplasjon. Han oppfordrer oss til å lytte innover. (Schaatun 2009)

Det som blir vektlagt her, er musikken, og kunsten, som ein stad for undring og ein veg mot erkjenning. Det er også eit humanistisk prosjekt, slik vi ser hos sentrale filosofar av nokså ulik orientering når dei legg vekt på møtet med den Andre som føresetnad for å forstå sin eigen plass i verda. Ein kan også hevde at Magnar Åm sitt prosjekt rommar ein lågmælt protest mot det som skjer når menneske ulike stader i verda blir nekta å bruke si eiga stemme og tale fritt. Det er ikkje tilfeldig at han er aktiv medlem av Amnesty International. Retten til å tale fritt er ein menneskerett som også kunsten er avhengig av. Det å ta frå nokon stemma og tvinge dei til togn er eit overgrep. Resultatet av dette er ei stille med negativt forteikn.

Men så finst det også ei anna stille, som både musikk og litteratur alltid står i eit produktivt forhold til. Røysta er ikkje berre knytt til andre røyster, men også til stilla. Kunsten, både litteraturen og musikken, leitar seg fram til grensa av det ein greier å seie. Det er det uutseielege som heile tida lokkar, sjølv om ein veit at det aldri kan seiast. Orda eller tonane rommar ikkje alt. Eit godt kunstverk kan likevel, som Magnar skriv i essayet om *Fuglane* i denne boka, gje ei kjensle av fullbyrding, noko Mattis uttrykker med å seie at no trur han helst han vil døy. Noko er fullført. Men så møter ein igjen både stilla og røystene, og så må ein igjen svare dei begge.

Denne boka er eit festskrift, men også ei samling av vitskaplege artiklar og faglege essay, nokre med eit personleg tilsnitt, der alle på ein eller annan måte knyter seg til Magnar Åm sitt mangesidige arbeid. I dette ligg det også at fleire av tekstane kryssar etablerte grenser mellom fag og kunstformer. Tre forskingsgrupper ved Høgskulen i Volda er representerte: Forskingsgruppa for litteratur og musikk, Forskingsgruppa for

skapande læringsprosessar i musikk og Forskingsgruppa for kultur og helse. Ni av dei tjue forfattarane er frilanskunstnarar (komponistar og forfattarar), eller er tilknytt andre akademiske institusjonar. Bidraga kan lesast som ulike røyster som reflekterer over den meininga som blir til i mellomromma – i musikken, i litteraturen og i livet.

Takk til dei som har gitt bidrag til festskriftet, til Høgskulen i Volda for økonomisk støtte, og sist, men ikkje minst, jubilanten sjølv, Magnar Åm!

Volda i februar 2022

Geir Hjorthol, Helga Synnevåg Løvoll,
Elizabeth Oltedal, Jan Inge Sørbø